

Gemenskaper avgörande för att lämna missbruk

Individ- och familjeomsorgen (IF0) kan betraktas som samtidens "fattigvård", samhällets yttersta skyddsnät för människor med ofta allvarliga och sammansatta bekymmer. Vad gäller människor med beroende är problembilden oftast är komplex. För många har missbruket orsakat konsekvenser som dålig fysisk och psykisk ohälsa, instabil boendesituation, ekonomiska problem, arbetslöshet, ansträngda relationer till omgivningen och så vidare.

När en människa aktualiserats för missbruksvården blir det problematiskt eftersom hon ska inordnas vårdens modell: motivera – utreda – insats – uppföljning. En linjär modell som kolliderar mot den livssituation som den sökande befinner sig i och som är långt ifrån linjär, snarare kaotisk. Det är inte helt ovanligt att många "fastnar" i den här fasen, just eftersom bilden är kaotisk. Vad gör man av all den information som samlats in? Den kan mycket väl användas som underlag för att tillsammans med människan inleda en diskussion.

Väl känt är dock att tidsutrymmet som socialsekreterare för möten med klienter alltmer har begränsats. En undran är om det över huvud taget finns utrymme för reflektion kring arbetets organisering och kring de människor man möter? Något som upprepats under årens lopp är "jag har inte tid". Att utveckla en bärande relation är en nödvändig förutsättning som man inte kan hoppa över om man ska nå fram till en meningsfull insats. Och det kan ta tid.

Under många decennier har behandling varit mantrat och medlet för människor att lösa sin livssituation. De forskningsrapporter som under årens lopp fokuserat på att följa dem som genomgått behandling har i sina slutsatser funnit att resultaten är tämligen skrala. Flertalet återfaller

och återupptar det liv de är vana vid och som de känner till.

Inriktningen idag att erbjuda korta behandlingar, helst på hemmaplan och i undantagsfall på institution. Även här blir det problematiskt eftersom flertalet behandlingsmodeller har erhållit evidens inom andra länder än Sverige. Dessutom kolliderar ofta människors behov med kommunernas behov av att hålla budget. Kortsiktighet på bekostnad av långsiktighet. Att ta sig ur ett mångårigt beroende med dess konsekvenser är ingen quick-fix.

Hur bör man då arbeta? En komplex fråga som inte har något enkelt svar. En möjlig väg är att utgå från människans utsatthet. Börja där människan befinner sig i sitt liv. Professor **Jan Blomqvist** diskuterar och problematiserar i sina rapporter *Inte bara behandling – vägar ut ur alkoholmissbruket* samt *Att sluta med narkotika – med eller utan behandling* bland annat självläkning. Ett omdiskuterat begrepp eftersom det ger behandling en underordnad roll. Faktorer inom individen samt inflytande från omgivningen anses då ha större betydelse än själva behandlingen. Behandling kan dock för en del bli en startpunkt.

Den kommunala missbruksvården bör organiseras så att den underlättar för människor att ta itu med sin situation. Exempelvis skapa ramverk för boende, erbjuda gemenskaper i egen eller andras regi för att bygga upp en vardagsstruktur, ge långsiktigt stöd, bygga fungerande samverkan med andra intressenter som beroendevård, psykiatri och arbetsträning eller utbildning. En del är också kommunernas arbete med att öka människors inflytande. Klientmedverkan är ett begrepp i tiden.

Olika former av gemenskaper kan vara avgörande för människan. Att ingå i ett sammanhang och bli sedd och bekräftad är viktigt oavsett var man befinner sig på samhällsstegen. En förutsättning för att kunna ta sig ur en komplicerad livssituation som kretsat kring alkohol och droger är att

människan blir sedd och ges alternativ till den livsföring man vill lämna.

Samarbetspartners som kan fungera stödjande är organisationer som startats av människor som levt i utsatthet. *Musketörerna* som finns i Stockholm och Sollentuna är några exempel. Dessa och organisationer som *Stadsmissionen*, *Länkarna* och *AA/NA* är viktiga och kan bidra till att skapa mening och struktur i vardagen.

Under mitt yrkesliv har det varit viktigt att ta del av praktisk erfarenhet som successivt byggts upp av kolleger som arbetat länge inom yrket. Att hantera relationer och situationer som man stöter på i vardagen är inget man kan läsa sig till. Att bygga upp trygghet och färdighet i arbetet är något som ytterst handlar om tid. Det är också väsentligt att det finns möjlighet till fördjupning och problematisering kring de frågor som väckts i vardagspraktiken. Tag lärdom av den kunskap som producerats inom exempelvis Sveriges socialhögskolor. Många forskare har belyst IF0:s verksamhetsområden ur skilda perspektiv.

Som socialsekreterare/socialarbetare blir man aldrig fullärd. Frågor väcks hela tiden. Människorna man möter inom vardagspraktiken är också kunskapskällor.

Anders Arnsvik

Socionom/Masterexamen i socialt arbete